

Уговор о превозу ствари

Појам

- превозилац да превезе ствар до одредишта, да је преда у непромењеном стању примаоцу
- пошиљалац да плати превознину

Набрајање обавеза

- превозиоцeve: 1) постављање возила 2) пријем ствари 3) укрцај 4) издање превозне исправе 5) превоз 6) чување ствари 7) заступање корисника 8) извршавање налога корисника 9) предаја примаоцу
- пошиљаоцeve: 1) наручивање возила 2) предаја ствари 3) обавештавање о својствима ствари 4) плаћање превознине 5) плаћање накнаде за споредне послове 6) плаћање накнаде трошкова 7) трпљење залогe

Битни састојци, закључење, извори, особине, врсте и порекло – објашњено код уговора о превозу уопште

Обавезе превозиоца

Постављање возила

Значај

- по закључењу уговора - омогућавање пошљоцау укрцаја
- реалан уговор? – извршење предуговорне обавезе

Суштина

- благовремено постављање способног возила на уговорено место
- линијски превоз – возило, време и место одређени условима превозиоца
- слободни превоз – возило, време и место предмет уговарања

Возило

- постављање уговореног возила, одн. возила способног да изврши уговорени превоз
- одређивање возила

* линијски саобраћај - не одређује се појединачно, осим у морском превозу (нпр. именом брода)

* слободан превоз – а) у морски превоз: брод се појединачно одређује (нпр. именом) б) остале гране – само по врсти и величини одн. броју (нпр. вагона)

Време – уговорено или није

- могућности уговарања: тачно (нпр. дан, сат и минут) или приближно (оквирно)
- одређен само дан – остављање пошљоцау довољно времена да укрца пре истека радног времена
- приближно одређивање (нпр. почетком месеца)
 - * пошљоцац одређује дан постављања, уз најаву превозиоцу
 - * ако је уговорено да прев-ц одређује дан постављања, оставља „времена предаха“ пошљоцау (припрема за укрцај)

- кад време није уговорено – постављање у време да се обави укрцај да возило стигне до одредишта о року

* друмски превоз – промтно постављање (1 радни дан по закључењу уговора)

* остале гране – води се рачуна о месту где се возило налази, како би стигло до полазишта (нпр. брод је у другој луци)

- кад пошљоцац преда робу превозиоцу пре постављања возила (нпр. у лучком складишту) – превозилац не поставља возило, већ долази по робу ради укрцаја
- пропуштање рока – право избора пошљоца да одустане од уговора или да сачека

* одустанак – право пошљоца на враћање плаћене превознине, уз накнаду штете

* чекање – накнада штете пошљоцау, осим кад превозилац није крив

* квар возила не искључује кривицу – превозилац сноси ризик за своју ствар

* превозилац нема право на одустанак због свог кашњења, осим због више силе

Место постављања

- уговорено место – мора да је сигурно (безбедно)
- обезбеђивање места – дужност пошљоца

- небезбедно место – постављање у најближе безбедно место; п-ш-ц сноси трошкове довоза

Довоз

- појам – радња превоза споредним возилом до главног ради укрцаја
- друмски превоз – од прага до прага (нема довоза и одвоза)
- остале гране – обавеза пошиљаоца, а возара само кад изричито уговори
- пример – довоз до утоварне железничке станице, превоз баржама до брода

Одвоз

- споредан превоз ради одношења до одредишта након главног превоза
- сходна примена правила о довозу

Пријем ствари на превоз

Појам

- радња стицања државине на ствари коју му пошиљалац предаје
- узајамност с пошиљачевом радњом предаје (примопредаја)
- кашњење пошиљача у предаји

*право превозиоца да раскине уговор по опомену

* у линијском превозу – нема опомене

Значај

- природа – правна радња, а укрцај је фактичка радња
- правне последице: 1) настаје обавеза **чувања** ствари 2) почиње строжа (**превозничка**) **одговорност** за губитак и оштећење ствари 3) настаје законска **залога** на ствари за превозиоца

Начин

- лично или преко другог лица – нпр. отпремника, складиштара
- у возилу након укрцаја, или ван њега пре укрцаја

Обавеза пријема

- само ако уговори
- изузетно по закону – 1) у линијском превозу 2) у слободном превозу само кад је јавна служба (нпр. железница; не и код нас)

Врста (замена) ствари

- појам – предаја друге ствари уместо уговорене
- обавеза пријема друге ствари – само по уговору
- право пошиљача на замену

* да је уговорио право на замену

* да је возило способно за другу ствар

* нема погоршања положаја превозиоца

- железнички превоз – уобичајено право под наведеним условима
- скупљи превоз замењене ствари – право на сразмено повећање возарине
- јефтинији превоз – нема обавезе смањења превознине

Количина

- обавеза пријема само уговорене количине
- масовни терети - допуштена толеранција (нпр. 1-2%; оквирно – 5%)
- предаја веће количине – а) нема обавезе пријема вишка б) изузетак **колске** пошилјке у **железничком** превозу (обавеза пријема) в) право сразмерног повећања превознине г) крајња граница – носивост возила (одбијање пријема)
- предаја мање количине – а) обавеза пријема б) право на целу превознину (тзв. мртва превознина) в) одбијање – количина мала да је мања од превознине, осим кад је пошиљалац унапред плати или пружи обезбеђење

Стање

- дужност пријема ствари у стању у ком се налазе
- забрана одбијања због лошег стања
- одбијање – стање угрожава возило, лица или ствари ња њему

Време и место пријема

- дужност у уговорено време и место – обично време и место предаје
- линијски превоз – нема слободе уговарања; одређеност редом вожње

- слободни превоз – слобода уговарања
- време пријема

* дужност пријема до уговореног времена поласка

* постављање возила **пре времена** за предају на превоз – пошљалац може да одмах преда, али и да тражи да се сачека до уговореног времена

* постављање возила **после времена** (кашњење) – избор пошљалоца: **1)** да сачека уз одштету **2)** да одустане уз одштету **3)** да уговори превоз ради покрића

* превоз ради покрића – **а)** превоз путем другог превозиоца **б)** одштета у виду вишка веће превознине **в)** уговарање покрића на разуман начин **г)** разлог ограничења одговорности висином превознине (нпр. једна или две превознине)

Место пријема

- место постављања возила
- однос с радњом укрцаја

* пријем пре укрцаја – обавеза превозиоца да чува ствар, као да је укрцана, изузев у морском превозу (од укрцаја до искрцаја)

* пријем током укрцаја – пријем у месту постављања (пријем и укрцај „без прекида“)

* пријем након укрцаја – у возилу

Товарни простор – безбедан за превоз ствари

Преглед ствари

Појам – радња превозиоца, утврђивање својства ствари

Сврха – провера истинитости пошљалачевог описа

Значај – нпр. за одређивање превознине, спречавање скриптурне одговорности

Природа – право, а не обавеза превозиоца

Врсте – својевољан и обавезан

Обавезан преглед – **1)** кад је прописан (нпр. за железницу денчаних пошљки) и **2)** по захтеву пошљалоца, осим у случају већих тешкоћа

Трошкови

- својевољан и обавезан преглед – сноси превозилац, осим ако утврди нетачност описа (пошљалац)
- на захтев пошљалоца – сноси пошљалац

Начин

- пажњом доброг привредника
- запаковане ствари – провера спољњег стања паковања (без провере садржине)
- незапаковане ствари – према природи ствари (нпр. гледањем, пипањем, мирисањем, хемијском анализом, бројањем, вагањем)

Ко врши преглед

- са пошљалцем – заједнички преглед
- без пошљалоца – уз присуство независних сведока
- записник – пожељан, али није обавезан

Примедбе

- право на примедбе због нетачног описа – у превозну исправу или записник
- пошљалац одбија примедбе – одбијање пријема
- мане ствари – упозорење пошљалоцу, иначе одговорност за штету на стварима
- пошљалац захтева превоз упркос упозорењу - искључење одговорности за штету због мана

Укрцај

Појам

- радња преношења ствари на возило
- део примопредаје терета ради превоза

Ко укрцава?

- уговорник одређен уговором
- нема уговора?

* обичај – пошљалац укрцава, прималац искрцава

* пошљалац – поштује упутства превозиоца о уношењу и слагању ствари

* пракса – а) железнички превоз – по општим условима железница товари денчане, а пошљалац колске пошљке б) вода – обично бродар в) ваздух – искључиво превозилац због безбедности

Ризик и трошкови?

- сноси их уговорник који укрцава
- сноси их и кад укрцај обавља путем 3. лица (нпр. лучки слагач, утоваривач)

Време укрцаја

- кад превозилац укрцава – не поставља се питање времена укрцаја; битно да обави превоз на време
- кад пошљалац укрцава

* време укрцаја је битно

* одређивање рока – уговором, општим условима (нпр. тарифом) или обичајима (нпр. у луци)

* три врсте рока

+ основни – почетни рок, обавезан, бесплатан, тече само радним данима (нпр. море - стојнице)

+ додатни – почиње истеком основног рока, обавезан, наплатан (дангубнина), тече и нерадним данима осим кад је превозилац крив за неукрцај (нпр. море – прекостојине)

+ ванредни - кад истекне и додатни рок п-лац има право избора: а) да сачека и ванредни рок (краћи од додатног и скупљи) б) да крене на пут са укрцаним делом терета, ако се пошљалац сагласи, уз наплату целе превознине (мртва превознина) в) да одустане од уговора и искрца терет уз наплату целе превознине и одштете ако је већа од превознине

Слагање терета

- појам – радња смештаја робе у возилу и причвршћивања
- сврха – спречавање оштећења терета и возила (нпр. тумбање)
- ко слаже? – уговорник који га укрцава, лично или путем 3. лица
- ко сноси ризик и трошкове?

* уговорник који слаже

* превозилац слаже – сам сноси ризик и трошкове

* пошљалац слаже – он сноси ризик и трошкове, а превозилац ако је: а) дао лоша упутства о слагању или б) штета настала због превозиоачеве лоше опреме за слагање (нпр. прекривачи, закивци, ужад...)

Издавање превозне исправе

Обавеза издавања?

- на захтев пошљалоца
- железница – обавеза и без захтева кад прими пошљку; товарни лист је потврда о закљученом уговору (није форма уговора)

Садржина

- прописана
- састојци товарног листа

* обавезни (битни): 1) уговорници (имена и адресе) 2) опис робе (врста, количина, стање) 3) одредиште 4) превознина 5) место и дан издавања 6) потписи уговорника

* необавезни: 1) означање примаоца или „на доносиоца“ 2) превозни пут (нпр. успутне тачке) 3) рок превоза 4) примедбе превозиоца на опис робе 5) упутства о чувању и руковању 6) др. (нпр. поузеће)

- пошљалац одговара за тачност описа робе
- теретница – слични састојци, обично гласи по наредби, потписује је само бродар

Превоз (путовање)

Појам – скуп радњи преношења терета...

Обавеза циља – мора да превезе до одредишта

Лична обавеза – одговара за рад стварног превозиоца као за свој

Возило?

- уговорено
- способно:

а) општа способност – подразумева се за свако возило

б) посебна способност – само кад је уговорено

- одговорност превозиоца за штету услед неспособности возила
- неодговорност бродара за накнадну неспособност брода, ако је брод био способан на почетку путовања

Рок испоруке

- појам – време за превоз и предају терета примаоцу
- пропуштање – одговорност за закашњење
- трајање – уговорен рок, иначе примерен (уобичајен)

Правац пута

- уговорена путања (нпр. успутне тачке) – придржавање пута
- није уговорена путања – пут најповољнији за корисника (обично најкраћи; одн. уобичајени пут)
- самовољно одступање од путање – одговорност превозиоца за штету кориснику
- значај за висину превознине – већа је за дужи пут; ако превозилац самовољно изабере дужи пут, нема право на повећање превознине

Сметње у превозу

- појам – околности које спречавају или отежавају путовање
- дужност превозиоца да настоји да их савлада
- дужност превозиоца да тражи упутства од корисника
- ако не добије упутства или су неизвршива – поступање у најбољем интересу корисника

Чување робе

Појам – скуп радњи спречавања погоршања стања робе током превоза

Обавеза циља – превозилац мора да сачува робу

Повреда обавезе – губитак или оштећење робе; строга превозничка одговорност превозиоца

Начин чувања – зависи од природе робе

Искључење чувања – превоз уз обавезну пратњи (пошиљалац чува)

Заступање корисника превоза

- појам – у име и за рачун корисника...
- правни основ – уговор са пошиљаоцем или закон
- уговорно заступање – нпр. царинске формалности, поузеће, организовање одвоза робе
- законско заступање – у случају сметњи у превозу или издавању робе (нпр. истовар, складиштење, продаја...)
- право превозиоца на трошкове и награду

Извршавање налога

Појам – једнострана изјава корисника, измена уговора о превозу са пошиљаоцем током превоза

Оправдање – подређеност превоза одредишној продаји, као основном уговору

Превозилац обавезан да изврши налог

Услови – 1) налог потиче од овлашћеног лица 2) нема претераних тешкоћа по превозиоца и остале кориснике 3) благовременост налога 4) писмена форма налога 5) накнада трошкова превозиоцу

Овлашћено лице

- по уговору
- * пошиљалац, ако није дато право примаоцу
- * иначе – пошиљалац док прималац не захтева издавање у одредишту
- по превозној исправи – ималац превозне исправе

Врсте налога – враћање у позаиште, промена путање, промена одредишта, промена примаоца, обустава превоза...

Право превозиоца на предујам трошкова – иначе одбијање

Издавање ствари и искрцај

Издавање ствари

- појам - скуп радњи ради предаје примаоцу и наплате превознине
- радње – искрцај, преглед ствари, предаја примаоцу, искупљивање превозне исправе, свладавање сметњи у издавању, наплата поузећа и одношење ствари
- прималац – пошиљалац, али чешће треће лице

Искрцај

- појам – радња изношења ствари са возила ради предаје примаоцу

- природа – фактичка радња, а предаја је правна
- ко је обавезан? – пошљалац, ако није уговорено да је превозилац или прималац
- обавеза примаоца? – нема је док не захтева издавање од превозиоца
- време, ризик и трошкови искрцаја – аналогно укрцају

Предаја ствари примаоцу

Појам – радња превозиоца; омогућавање државине примаоцу по завршеном превозу

Двострана радња – обавеза примаоца да омогући предају; иначе пада у поверљачку доцњу (нпр. предаја складишту, продаја робе)

Правни значај – 1) окончање превоза 2) престанак строге превозничке одговорности (тј. чувања робе) 3) државина примаоца

Време

- до истека рока за испоруку
- одржавање рока – а) понудом примаоцу да прими робу б) у слободном превозу – обавештењем примаоца о приспећу у одредиште в) у линијском – нема обавештења (прималац сам тражи)
- место предаје – одредиште; уговорено тачно место (нпр. праг примаоца, лука, станица, аеродром)

Начин предаје

- потребне радње – обавештавање примаоца о приспећу, легитимисање примаоца, преглед ствари и икупљивање превозне исправе
- обавештавање примаоца
- позив примаоцу да прегледа ствар и прими је
- само у слободном превозу, осим кад: а) не мора по уговору б) предаја на прагу примаоца в) због накнадног налога корисника г) издата преносива превозна исправа
- коме?
- примаоцу - пошљалац или треће лице
- кад је прималац треће лице – обавеза легитимисања превозиоцу подношењем превозне исправе
- икупљивање превозне исправе – право превозиоца да наплати превознину и трошкове; иначе одбијање предаје и продаја по основу залогa

Преглед ствари

- појам – радња примаоца провере својстава ствари
- кад? – пре пријема
- значај – прибављање доказа о губитку или оштећењу ствари
- пропуштање рока за приговор – преклузија права на накнаду штете
- начин прегледа – према природи ствари; аналогно прегледу од превозиоца пре пријема на превоз
- трошкови – сноси прималац, осим кад утврди мане, кад их сноси превозилац

Одношење ствари

- обавеза примаоца
- кад? – у уговореном, односно уобичајеном року

Сметње у издавању

- појам – околност након завршетка превоза која омета превозиоца да изда ствар примаоцу
- нпр. не зна се прималац, не јавља се, не може се наћи, прималац одбија да прими ствар или да плати превознину
- обавештавање пошљалаца и тражење упутстава
- недобијање упутстава – обавеза поступања у најбољем интересу власника ствари
- трошак заштите сноси корисник превоза

Поузеће

- појам – радња превозиоца; наплата потраживања у име пошљалаца од примаоца (нпр. куповне цене)
- основ обавезе превозиоца – уговор о поузећу са пошљалцем
- пропуштање наплате – превозилац дугује износ поузећа пошљалцу